

האווניברסיטה העברית
המכון ליהדות זמננו
המודור לתיעוד בע"פ

מספר מס. 1586

תאריך הראיון : 18.11.70

הנושא : השילומים מגרמניה

המרואיין : ד"ר פ. אליעזר שנער

המראיין : ד"ר נירה פולדמן, ננה שבאי

ש. ד"ר שנער, במה יש לך ראות, לדעתך, את התביעה הראשונה לפיצויים
גרמניים.

ת. אני רואה במקומו של חיים ויצמן, מ-20 בספטמבר 1945, בשם הסוכנות
הייהודית למשלוח של אנגליה, אריה"ב, בריה"ם וצפתה, את ראשית
העלאת התביעה לפצוח את העם היהודי بعد הנזקים שנגרמו לו ע",
הנאצים. מבלי להזכיר לפרטים, טענות אחרות על גיבוש התכנית לחייבות
נדיקין אלה אינן תואמות את המציגות ואני מציע שאחננו נתרכד כאן
בשאלות שיש לכם בקשר למחקר שבו אתם עוסקים. עקרונית, אני רוצה
להת מתקמן על התיאור בספר שלי שהופיע ב-1961 בעברית בשם "בעל כורה ורגשות, יחס ישראל וגרמניה מ-1951 - 1966", ובגרמנית בשם : |

"Bericht eines Beauftragten - das deutsch-israelische Beziehungen 1951-1966"

בכוונה לא קראתי בספר "זיכרוןונת"; השחדתי למסור בו "תיאור עובדתי"
עד כמה שזה/ניתן, שכותב אותו אדם שהיה קשור לעניין מראשיתו, בחושבי
שתיוך כזה נחוץ ממשי סיבות : א. כדי להסביר לדור שלנו, אבל ביתר
שאנו לדורות הבאים, מדוע הלבנה, מדינה ישראל המודשת, ל모"מ עם גרמניה
6 שנים אחרי היטלר והשואה. ב. נראה לי כ邏輯ically כהונת נסיגת
היה במסגרת של דרישה למה שטגי לנו. ~~השלמה מהתוצאות של הפלישה~~
~~הפלישה מהתוצאות של הפלישה~~ מובן מאליו ואין צורך להדגיש זאת שוב,
שהמדובר היה בפיצויים بعد הנזק הוחרמי בלבד. כאן, אני חייב לומר

שהודות לאדנאור - שהוא אדריכל הסכם השילומים כשם בן-גוריון הוא אדריכל ההסכם מטעם מדינת ישראל - הגענו להסכם שלא היינו יכולים להציגו בכל דרך משפטית, או דרך אחרת כל שהיא. הودות להכרתו ורצונו של אדנאור שיש לתקן לפחות את מה שניין לתיקון, הודה לו והודות לעמודתו של בן-גוריון המכובדת והתקיפה גם יחד, הגענו להסכם השילומים. משרד החוץ הוציא ב-1953 חוברת עם רוב, אם לא כל המסמכים השיביים להתחנות הסכם השילומים ולסיוומו, ואין אפשרות לדוחה ולכתוב באופן מוטמן על ההיסטוריה של השילומים ושל הפיצויים האינדיידואלים גם יחד, בלי להסתמך על המסמכים המופיעים בחוברת זו.

אני חשב שאסתפק בהקדמה זו ונמשיך עכשו בשאלות גוספות לאלה /

א/ב/ כתבתי בספרי והמבררות דבריהם הדורשים בירור עקב המחקר שאטם עוסקים בו.

ש. רציתי לשאול, האם בזאת אתה אומר, שהאגרת של חיים ויצמן מ-ספטמבר 1945 הייתה התביעה המוטמת הראשונה לפיצויים מגרמניה - אתה שולל בזאת את מקומם או חשיבותם של ארבעוניים יהודים אחרים ביוזמת התביעה הזאת? - למרות מה שאומר ד"ר גולדמן על ועידת בילטמור ב-1941 וועידה אטלנטיק-סיטי ב-1944?

ח. אני שולל את מעשיהם של הארבעוניים היהודיים בנדרן אולם אני מסתמך על העבודות ועל המסמכיהם. אני חולק על מה שאמר וכותב ד"ר גולדמן בהזדמנויות שונות, כי הקונגרס היהודי העולמי הוא הוגם. אין על כך שם אסמכתא, בו בזמן ישנו מכתבו של חיים ויצמן בשם הסוכנות. אין לדעתך לדבר על עפולה רשות ולא רשות כלשהי לפני משלוח מכתב זה. אולי אזכיר כאן דבר שאיןו בניגוד למה אמרתי קודם, דהיינו, קיימת חוברת של ד"ר מוזס, מבקר המדינה לשעבר, שהופיעה אם אני טועה, בחוצאת החחדות עולי גרמניה דאז במאי 1944. המירוח בחוברת זו הוא שד"ר מוזס מפחח את רעיון חייעת הפיצויים ומוסיף פרטם על קבוצות התביעות. רואי לציין שם משווים את החוקים הקיימים היום, הם ברוב המקרים מהווים תחיקה בקשר לאותן התביעות שד"ר מוזס הזכיר בחוברת זו.

ש. אם לסכם את מה שאמרת עד עכשו, יהיה נכון לומר שרגען חביתה פיזיים מוגרמנים באופין כלל, הועלה מראשית שנות ה-40 מכיוונים שונים. זאת אומרת, בעיקר רעיון חביתה פיזיים אישיים, אבל הרעיון של חניתה סכום גלובלי לניציגות כל שהיא של העם היהודי, כאמור שآن עוד לא דברו על מדיננה, הועלה לראשונה ע"י זיכמן?

ח. זה נכון, אבל אין לדבר על ראשית שנות ה-40. אני חשב שגם יהיה לומר שאפשרות אלה היו נושא בוחנים שונים מ-1944 ואילך.

ש. אתה החלה לסייע קודם את ההשתלשות מ-1945 - 1950.

ח. אני חשב ששמש השנים מ-1945 - 1950, עם פיחת הוועידה בפריז, כשהתחילה ברור ולגש בשאלה שלום ולפיזויים שעל גרמניה לפאות את המנצח, מהוות תקופת מעבר, ידוע שעדיום אין הסכם שלום בין גרמניה לבין המדינות. עכשו רואים את ראשית יצירת הבסיס לכך במוג'ם של גרמניה עם רוסיה וביחסם שבודאי יגיעו אליו עם פולין. אני רוצה לומר שתקופת זאת שבין 1945 - 1950, אינה רלוונטית, היא לא ~~אתה שתקופה~~
~~אתה שתקופה~~
~~אתה שתקופה~~ מחייב**העם היהודי שפוגם בנפשם גורם כהות לטעמו**
בתקופה של חיים ויצמן
בתקופה של חיים ויצמן

ש. בקשר לכך, רציתי לשאול, האם במקרה מסוים זה, לו לא הוגשה חניתה בשם מדינת ישראל, האם לפי דעתך, לא היה בא לידי ביטוי או לידי בוצע, כל עניין השימוש עם היהודי?

ח. אם אני מבין את השאלה נכון, אם את שואלה אם לא היו בוחנים אחרדים מועלם דרישת זאת, אני מניח שאת מחייבם לפיזויים אישיים, אז תשובה היא - בהחלט לא. אני לא רוצה לומר שלא היה ~~זאת~~ קבוצה איזו שהיא בהדריכת עוז"ד כל שהוא, או שלא היה מנסים. על זה אינו מדובר. אני מדבר על קנה מידה מלכתי. אני יכול לומר בודאות ~~זאת~~ : לו ישראלי, מדינת ישראל, לא היה מגישה את האגרת שלה מ-12 במרץ 1951, אי אפשר היה להביא לשימוש ופיזויים בהתחשב כמובן, בכל מה שבא לאחר מכן, אבל ~~זאת~~ מחייב**העם היהודי שפוגם בנפשם גורם כהות לטעמו**
בתקופה של חיים ויצמן
בתקופה של חיים ויצמן.

אדנוואר לעתים קרובות אמר והדגיש, שמדינה ישראל כמייצגת את העם היהודי, היא היא המוסמכת היחידה לתביעה גלוואלית ולכון, ללא הוגשה אגרת זו שאגב הוגשה ל-4 המעצות ולא לגרמניה המערבית והמזרחית, לא היינו מוגעים למו"מ על החביעה שלנו.

ש. אם נסכם את דבריך, אם באופן תאורטי הכנסת ב-9 לינואר הייתה מחייבת בשיללה בשאלת פתיחת המו"מ הישיר עם גרמניה המערבית, אז לפה דעתך לא היה יוצא לפועל כל עניין השילומים, גם לא לגבי *Claims Conference* שיציג את יהדות העולם.

ת. בהחלט לא, מפני שה- *Claims Conference* הטרף לדרכנו לאחר שהיה הגישושים במאי 1951 ולאחר הגשת האגרה שלנו ממרץ 1951, אבל אין צל של ספק שלו היה הינה הכנסת מחייבת ב-9 בינואר/¹⁹⁵² בשיללה, שום צד לא יכול היה להגיש את התביעות, לא האינדיידואליות ועל אחת כמה ~~אלא~~ לא הלוואליות של העם היהודי.

ש. בנושא זה יש לי עוד שתי שאלות הבהרה : האם היא פשוט שאלה רקע. דוקא משומש הוכחה הפנימי בתחום גרמניה שהיא לאדנוואר עם הוגים שונים בפוליטיקה הגרמנית, נשמעו שם מדי פעם הטיעונים שלישראל אין ~~הוגם~~ רשות לייצג את קרבנותו הנאים משומש שבעה שארע מעשה הפשע, לא היה קיימת המדינה. אם מי שהוא אכן בכלל לבוא ולחבוש שילומים, הרי אלה הם היהודים, יהדות העולם, אבל בודאי לא מדינה ישראל שאיננה מוסמכת לייצג את אותם יהודים מאחר שהוא לא היה קיימת באותה שנות. האם העובדה שנשמעו טענות כאלה דוקא בקרבת הגרמנים והוועדו גם בדיוון בボונדסטאג הגרמני, האם טענות אלה לא נותרות איזה פתח להשערה, שמדובר עם נציגי היהדות היו מוכנים לבוא לידי איזה שהוא הסכם אבל לא עם מדינה ישראל.

ת. זאת היה גרטסו של שר האוצר דאז שפר. הוא לא היה אנטישמי, כפי שטען עברו היה נקי, אבל הוא כשר האוצר והמשפטן, ניסה להגן על האינטלקטים של ארצנו בטענה פורמליטית זו. שפר טען - ולאחר מכן חדל לעשות זאת - את הטענה המרובייה, הפסולה מכל הנסיבות, ישראל אינה רשאית להגיש תביעה גלוואלית כלשהי מסיבה פורמלית זו שבזמן שנגרם הנזק, ישראל לא הייתה קיימת.

עניתי בזמןנו על טענה פסולה זו מה שצרייך היה לענות ואני מוכחה לומר
ולחת ביטוי לעובדות, שהצד שכנהג לא העלה טענה אלה בזורה רسمית כל
שהיא. ^{ההעובדה, שהשミニעו טענה זו בבונדסטאג ב-1952 מתחברת מכך שהיא} אז וישנים עד היום זהה ויהיו גם מחר חוגים קטנים יחסית התייחסים
לכל הנושא בשלילו.

ש. השאלה השניה בהקשר זה שרציתי לשאול מתייחסת לדבריו של גולדמן
בזהדמוניות שוננות שלפחות במגעים הבלתי רשמיים הראשונים, בגישושים
שלפני הצעה הרسمית של אדנאואר הובעה מהצד הגרמני נכונות להפגש רק
עם נציג יהודי ולא עם נציג ישראלי رسمي. מכאן עולה השאלה : האמנם,
לולא מילא גולדמן את החפkid שהוא מילא אז, האם היה אפשר היה הדברות
כל שהיה ?

ח. טוב ששאלת שאלה זו. אני רוצה למנוע רושם ~~שלא~~ מוטעה ~~שלא~~, שאני מדבר
כאן נגד זכויותיו של ד"ר נחום גולדמן, להיפך, עבדתי אותו בעניין השילומים
בשנה רצופה באופן מאד אינטימי. אני מכיר בזכותו לא רק בשיטה זה
ומעירך את מה שיש להעירך. לאחר הקדמה זו אני מקווה שלא תהיה אי הבנה
אם אומר שגרסה זו, הטוענה שאפשר היה להגיע למגעים הבלתי רשמיים אלה אך
ורק באמצעותו, ואתה מוסיף עוד שהצד השני לא היה מוכן לדבר עם מישחו
אחר אלא עם נציג הייחדות העולמית, אני יכול לומר שככל זה אינו נכון.
^{ו/א/ו/ו}
הסביר הוא שנחום גולדמן מילא תפקיד ביצירת מגע ~~שלא~~ 1951 עד תחילת
המו"מ ובמהלך המו"מ שוב במשך תקופה קצרה. נשאלת השאלה מדוע היה צורך
בד"ר גולדמן לקיום מגע בלתי رسمي זה. ^כ להבנה המצב ~~שלא~~ לא היה לצורך
לרגע ולזכור את הימים בהם של 1951, את הווכוח בצד הישראלי והיהודי
בעולם סביר לשאלת אם מותר ~~שלא~~ להעלות על הדעת ביהול מוו"מ עם גרמניה
6 שנים אחרי היטלר. לכן, היה צורך באיש נאמן, אשר ישתמש בעינן גשר בלתי
רשמי המאפשר בעניין לפני הרכחונו; עובדה היא שד"ר גולדמן ~~שלא~~ לא היה לצורך
המגע ^כ לפני הרכח בן-גוריון, שרת ^{ו/א/ו/ו} ואלה שעסקו בעניין מטעם ממשלה ישראלית.
אני רוצה לחתם דוגמא אחת: כאשר חשוב היה לשמע תגובה רשמית גרמניה של
אדנאואר לאתגר שלנו מס' 12 למרץ 1951 שהוגשה ל-4 המעצמות, לא לגרמניה
בישראל, כאשר היה צורך לקבל תגובה נוספת נספה על זו שהיתה ידועה לנו מס' 4
המעצמות, פעל ד"ר גולדמן בחאונם מלא אהנו ולפי בקשנו בחוגים מסוימים

בכדי שאדנואר יגיב בבודנשטיין על תביעה זו שטרם הגיעה אליהם באופן רשמי אבל היהת יודעה להם מכל וכל. אגב, חוץ מברית המועצות שלא ענו כלל, השיבו מעוזמתה הברית באגרותיהן באדיבות ובשפה דיפלומטית לגופו של עניין-ואני חושב שגט/^{לעכבי} לדעת ^{האצלקי} ואלה מה הם אמרו : דעו לכם, אנחנונו מבינים לרווחם וכו' אבל דעו שגרמניה ^{היא} גורם חשוב בשביבנו - אז התחילה ההוואות הגוש המערבי, כולל גרמניה - והוסיפו : אנחנונו רוצים שתדרשו שגרמניה זו היא ארץ עניה ואיינה יכולה לעמוד בתביעות גדולות שלולות להרים אותה עוד לפני שהיא קמה שוב לתחייה. זה תרגום מצחתי ובשפה פשוטה אבל זה תוכן העניינים כשרוצים לקרא ^{לעכבי} את הכתוב. אני אומר זאת, כי יש הגורמים שמעוזמתה הברית יצאו מדרך בכדי לעזר ולהשפי לטובתנו. הם עשו את מה שהיא באינטנס שליהם לעשות, ז.א., אמרו ^{לעכבי} : אנחנונו רוצים לנצל שביבינו את הכם הזה של גרמניה ויחד עם זה הוסיפו מLOT נחמה והבנה לטרגדיה שבשוואה, אני חזר, היה צורך לגרום לאיזה שהוא הד ובסופו של דבר הכריז אדנואר ב-27 בספטמבר 1951 בבודנשטיין את הצהרת העקרונית בשפהו ובחוכן שהוא מכל הבחינות תוכנן מכובד והולם את הרקע. אני מוכחה שוב להציג כאן פרט קטן אבל לא בלתי חשוב בהקשר ל"זכות אבות" ובציוון מה שאמרתי בקשר לד"ר גולדמן. בהכרזה זו נאמר בין היתר : הממשלה הפדרלית נכונה לשף פעולה עם נציגי יהדות ומדינת ישראל - זו המדינה ששלטה כל כך הרבה פלייטים יהודים חסרי בית - ולמצאת פתרון לביעית הפיצויי ^{גלאוף כראוף} החומרិי כדי לסלול את הדרך להקל על הסבל הנפשי שנגרם ע"י מעשייהם האכזריים.

אסתפק בציון העובדה שם כאן כחוב ^{שה} הממשלה הפדרלית נכונה לשף פעולה עם נציגי יהדות ומדינת ישראל ע"י מעשייהם האכזריים.

"הממשלה הפדרלית נכונה ^{הנוכח} עם נציגי מדינה ישראל ונציגי יהדות וכו'."

ש. מדוע זה שונה ?

ת. מתוך רגש אחריות ודרך ארץ לגביו הרקע לניגדו יש לראות את פרשת השילומים אין ברצוני לפרט. כשראיתי את הפרק על המומ"ט של השילומים בזיכרון ד"ר גולדמן שהופיעו לפני 2/1 שנה וכשמצאתי בו טויות רבות ומרובות ובדברים חשובים, מהעובדות כפי שהיו, כתבתי לד"ר גולדמן שמאזן הסיבות לא אפרעם את התקיונים הדרושים.

ש. אם מדברים בסדר כרונולוגי על מה שהתרחש ממרץ 1951 עד ספטמבר 1951, נדמה לי שעוד לפני שהתקבלת תשובה המוצמת ביולי או במאי, כבר קרו שני דבריםanesiani רואצ'ה שתסבירו אותם עוד לפני קבלת תשובה. ראשית, שהוקמה משרד החוץ מחלוקת לטיפול בחביעות مجرמניים זהה עוד לפני ישש תשובה ולא ידוע מה היה כבר מקיים מחלוקת כזו. שנית, שבאותו חודש נפגש בפריז שגריר ישראל פישר עם אדנאואר.

ח. היה ועד היום לא נכח על הפגישה בין אדנאואר לבין דוד הורובייך יחד עם מורייס פישר²⁷ שהייתה אז שגריר ישראל בפריז, אצין כאן שניהם נפגשו עם אדנאואר באופן בלתי רשמי במאי 1951, ככלון בו שהה אדנאואר בפריז ודברו בעקבות ^{מכתב} השם ~~האגרת~~ מ-12 במרץ 1951. הסבירו באופן מפורט, במיוחד ^{מכתב} דוד הורובייך שהיה אחד מחברי אגודה זו, על חלק החומר. את החלק الآخر חיבר ליאו כהן המנוח. אני רואה באגרת זו את אחד הדוקומנטים החשובים ביותר שנכתבו על השואה. לשיחה זו שלא הייתה מועדם לבוטו של עניין אלא למגע ראשון בלתי رسمي, היו השלכות מסוימות לזריזות התהיליך אחרי יולי ולקראת ספטמבר, ¹⁹⁵¹ לקרה הצהרתי של אדנאואר בפני הבודנשטאג²⁸ בספטמבר שאлучר היה, אם לא היה מען, מודיעו הוקמה מחלוקת מיוחדת במשרד החוץ והחלו בהבנת הפעולה המעשית. אמרתי קודם, שדברים כאלה אינם מתחייבים מעצמם. ~~התקשרות~~

²⁷ ב-23 באוגוסט 1951 נפגש אדנאואר בפריז עם דוד הורובייך, שגריר ישראל בצרפת, ויג פלאז גוטמן מושלן.

ש. מה שרציתי לשאול, בזמן זה באופן פורמלי מדינת ישראל היכתה תשובה של שהמעומות. ذات אומרת שבאופן פורמלי עדיין חשבה לפעול רק באמצעות המעומות. מזה אנחנו למדים שבעצם היא כבר אוז הכינה לה דרך אלטרנטיבית של פעולה ישירה עם גרמניה.

ט. המשקגה שלך היא לא נכונה : הכוונה היה לראות או לגש במקומות ראשוניים, בפגישה עם אדנאואר עצמו, על הסיכון, על חgovת הגרמנים שם, למרות שלא פנינו אליהם, היו כמובן הגורם החשוב ביותר לגבי תביעתנו. ~~ההשיבות הענין היה נכון~~, ~~לארות-~~ ~~הגיינו~~ ~~השווים~~ ~~על~~ ~~ההשיבות הענין היה נכון~~ ~~לארות-~~ ~~הגיינו~~ ~~השווים~~ ~~על~~ ~~ההשיבות הענין היה נכון~~ ~~לארות-~~ ~~הגיינו~~ ~~השווים~~ ~~על~~ ~~ההשיבות הענין היה נכון~~ ~~לארות-~~ ~~הגיינו~~ ~~השווים~~ ~~על~~ ~~ההשיבות הענין היה נכון~~

במהלך, מה שהחליט אוז משה שרת ז"ל, יחד עם וולטר איזון, להקדיש לנושא חשוב זה ריבוץ וטיפול ע"י הקמת מחלקה ^{ווערטער לאטראטונג אונד אונדערטונג} ~~ווערטער לאטראטונג אונד אונדערטונג~~ צעד זה היה חיוני, אם ^{ווערטער לאטראטונג אונד אונדערטונג} רצינו בטיפול רציני, עקי, ויסודי בעניין. אי אפשר היה להסתפק באגרות ולחכמת תחובות. העשייה הייתה כאן הדבר החשוב. אמרת, יש סטייה בזאת מן הערךון בכך שפנוייתנו הייתה מופנית אל מעוצמות הברית - אנחנו, ובצדק, לא חדרנו לפניהם אל מעוצמות הברית ולהכנין אותו למסגרת עד הווכוח בכנסת.

ש. היה דיון בכנסת גם אחרי האגרת הראשונה.

ת. הדיון העיקרי בכנסת היה ^{ט-7} בינואר 1952.

ש. גם לפני כן, לאחר הבשת האגרת במרץ 1951, היה דיון קודם קוצר בכנסת.

ת. זה לא היה דיון ענייני או רלוונטי. הדיון העיקרי התקיים אחרי שאדנואר ענה בבודפשט מה שענה ולאחר שלא נתקבלה תשובה מברית'ם ונתקבלו שובות פושרות אלה מיתר המעוצמות, ולאחר שאדנואר נתן את המכח ^{ט-6} בדצמבר ^{ווערטער לאטראטונג אונד אונדערטונג} לגולדן, ^{ווערטער לאטראטונג אונד אונדערטונג} המכח היה מופנה אל גולדמן בעקבות המגעים שהיו ^{ווערטער לאטראטונג אונד אונדערטונג} ובシיחוף מלא אותנו. איני רוצה ליצור רושם שד"ר גולדמן שמש כאן כשליח שהוא קשור להוראות ותו לא. אבל הקו וחוון העניינים נקבעו באופן ברור ביוחר מטעם ממשלה ישראל ובסמה.

ש. הפגישה הראשונה שלו עם אדנואר הייתה אחרי הפגישה של פישר?

ת. כן, כ-8 חודשים לאחר מכן.

ש. ביולי בערך, בקי"ז 1951, עוד לפני דצמבר היו לו עוד פגישות עם אדנואר.

ת. לא.

ש. הראשונה הייתה בדצמבר?

ת. כן, הראשונה הייתה בדצמבר. ^{ט-7}

ש. אז זה כבר אחרי ספטמבר, אחרי ההודעה של אדנואר בבודפשט.

בבגנון מ-23.11.52

ת. המבעים לקראת ספטמבר היו ככל הנראה כפי שהיתה ההחלטה עם הורובייך ופישר
 ללא פרטם ומבליל שיכול היה להיות פרטם. קשה ליחס מה היה קורה
 לו פורטם, שאנו נמצאים ברגע ואם גם בלתי רשמי עם גרמניה. הithה עוד
 תקופה שהיה על ד"ר גולדמן לפעול לפני פנוי שאנו לא יכולנו לפעול. זה היה
 בזמן המשבר, אחרי חילוח המומ"מ בסוף אפריל, כאשר החליטה הנקמה שאסור
 לשלחת לבוא במגע עם כל גורם رسمي גרמני מבלתי שגרמניה הגישה קודם
 הצעה, ~~אטלנטיס~~, הולמת את תביעינו, על כל מה שהיה קשור בכך. משך תקופה
 זו היינו שוב זקנים לשרותו של ד"ר גולדמן. יחד עם זה ~~אטאלנטיס~~
~~אטאלנטיס~~, נפגשנו אנחנו, בעיקר אני/~~ויזופטל~~ המנוח, יחד עם ד"ר גולדמן,
 עם פרוט' בהם (Bachm) במאי 1952^י בהקשר לכך יש להזכיר את פגישתו עם
 אבם ~~אטאלנטיס~~ של אדנאואר ב-19 במאי בלונדון. הוא ניחל אז את הוועידה
 להסדר החובות של גרמניה לפני המלחמה הראשונה והשנייה ולמומי"מ שלנו הימה
 ההשלכה על המומ"מ שלו, כי בוועידה החובות טענו שמלחkitim את הרכוש הגרמני
 ונוחנים לנו עדיפות. אז הסביר כמובן, שופי התביעות שונות לחלווטין.
 לפי הגדתו של אבם היה על גרמניה לקיים ולהחזיר לעצמה את האימון הכלכלי
 הפיננסי בוועידה לונדון, בו בזמן שהמומי"מ אנחנו בהאג, היא מתחדמת להצדיר
 לעצמה את האימון המוסרי.

ש. בהקשר לעניין המעצמות אתה אמרת אם איינני טועה, שלמעשה הפניה הישראלית
 למשומות הסתימה בהכרזת אדנאואר בבודפשטאג. נשאלת השאלה, האם לא היו
 נסיבות לפעול באמצעות המעצמות, בששתה עניין אשר הৎ הסכם לוכסנבורג
 בבודפשטאג הגרמני. כאמור, התקופה שבין ספטמבר 1952 ליבן מרץ 1953.

ת. היו והיו. ~~אטאלנטיס~~ מקלוי, נציג ארחה"ב בגרמניה לאחר הכבוש, וגם שר החוץ הירושאי
 דאו, אנטוני אידן, ~~אטאלנטיס~~ בבודפשטאג. היו והיו. אבל, נאמר
 לנו דוקא מหลวงים אלה שלא הצליחו עצמנו, אין כל אפשרות שהם ינהלו את
 המומ"מ הזה ~~אטאלנטיס~~, או שהם יטילו על גרמניה תשלום מה שחייב לנו, מה גם שם
 עמדו אז לחחות על מה שקדם לבא"טו, דהיינו על הסכם קהילת ההגנה האווירופי
 (GVA). חתמו על הסכם זה לפני חתימת הסכם השילומים, ועל ידי זה הם
 היו שוב בחוג בעלי הברית כאחת מהם. לכן שמענו מאנשים אלה, שהייה נכון
 אם נכיר בנסיבות ולא נשלחו עצמנו ונחרכז בנסיבותינו על מומי"מ ישיר
 עם גרמניה.

ש. בהקשר זה להתייעות ישראלית ב-4 המעצמות, רציתי לשמו מפרק הסבר, כי שעד ליום עיריית הגשה החביעה הישראלית. בזמןו כשהוגשה האגרת הישראלית ל-4 המעצמות והובא העניין לדיוון בכנסת, נשמעו טענות באילו ישראל אחרה את הרכבתה. מדובר מה亭נו מאז הקמת המדינה ב-1948, עד מרץ 1951 בניסוח החביעה הגלובלית הישראלית והיהודית אל גרמניה המערבית. האם אתה יכול לחת לנו איזה שהוא הסבר מדויק החubb העניין כל כך?

ת. לא אוכל לחת הסבר אחר מזה שהගיון מתייבן. אין להטעים מן העבודה שבינואר 1950 ובינואר 1951, הוגשו שתי אגרות על ידינו אשר ניסו להסביר שאנו שוכבים לחוג המדיניות שקיבלו חלק, אם בכלל ישלמו מהו בשחה הנאצית. ההגדירה הכללית הייתה, רשאים לדרוש רק אלה השוכבים לאומות המאוחדות, או שהם אזרחים של הארץ המאוחדות באומות המאוחדות. לכן, רצינו לשמור לנו זכות זאת ולהבהיר זאת ורק לאחר מכן להשמיע דעתנו בקשר לחוקים שהוצעו ע"י מטר הכיבוש בגרמניה בקשר לפיזויים. האם יודעים שמה שקרה היה הסדר אד-הוק וקיבלו רק את החביעה המוביילה מאלהן כגון: החזרה בית או רכוש אחר שניתן היה לו זיהוי, ע"מ לאפשר למי שוחר לקלט את מה שנולד ונshed ממנה. אז מצאנו לנוח לחשוף את דעתנו בכך שלא ישכח שאנו גורם שעומד לדרוש את מה שמייע לנו.

ש. האם באמת חשבנו איז שלא עזרת המעצמות, ככלור בחביעה ישירה בלעדית של ישראל כלפי גרמניה לא קיבל דבר ורק דרך המעצמות נוכל קלבל מהו?

ת. איני יודע מה היו איז המחשבות (נכנשי לחקידי ב-1 לילו 1951, ז.א.). לאחר הגשת האגרות מ-1950 ומרץ 1951) אבל הסיבה למה שאמ שואלה היא פשוטה יותר. אי אפשר היה להעלות על הדעת במצב הפסיכולוגי של איז שמדינה ישראל תפנה במישרין לגרמניה. זה היה פסול.

ש. משום מה נראה לי איזה שהיה סתרה במדיניות הישראלית בשלבים הראשונים האלה והיה שמה אם היה מבהיר לי את העניין זהה. מצד אחד, השבדה מדינה ישראל להופיע כאחת מן המדינות הכלולות באומות המאוחדות בחביעתה לגבי שילומים ופיזויים מגרמניה. אבל באופן מעשי, שכא הדבר לידי דין, השבדה ישראל, חזור והדגש להבהיר שתביעת אינה מסוג החביעות שתובעת

המדינהות האחירות ואין בכלל לדון בנסיבות אחת על פיצויים שדורשות אלה ועל פיצויים ושילומים שדורש העם היהודי, לאחר ופשע שנעשה כלפי העם היהודי לא נעשה במסגרת של מלחמה או כיבוש אלא נעשה מתוך נסיוון להשמיד את העם היהודי.

ת. אני יודעת שאנשים משתדלים להיות זהירים ובין אלה שזהירים, בדרך כלל המשפטנים הם ~~אלה~~ זהירים ביותר. ללא ספק ובצדק מצאו לנוחם המשפטנים האחראים להעלות על הניר את חביינו, לשימרת האינטרסים שלנו מבחן משהפטית גרידא. אם קבעו שהארצות הבאות בחשבון לדרישת כל שהוא צרכות ^{לעוזר} להיות חברות האומות המאוחדות, אז חשבו בכך, ~~אלא~~ גזען אנטישמיות גוראל ^{ולא} את חביינו באופן رسمي ^{לנשמר} בדרך זו על הזכויות שלנו.

ש. אבל נשוב לשאלת קודמת שלי. מאז הפניה של חיים ויצמן, מאז הניסוח של הדברים כפי שהוא העלה אותם ועד לשנת 1950, יש איזה שהוא מסמן رسمي או איזה שהוא החפחות פורמלית בندון זה של הגשת תביעות מצד מדינת ישראל. ככלומר, מה שמאיד מעסיק אותו הוא, מודיע בשוקמה המדינה מיד כששוקמה, באקט פורמלי ראשון שלה, לא הצהירה על כוונתה לתחזע שילומים בבא היום. אבל לפחות כבר אז להצהיר על כוונתה לתחזע שילומים מגרמניה.

ת. מה שאתה אומרת הוא מادر הגיוני, אבל אם שוב חביתי אחורה ל-1948, להקמת המדינה ומספר שנות לאחר הקמתה הייתה במלחמה שאיינן צרייך לתאר אותה כאן, ואם רוצחים עוד להחטט ולזכור מה התרחש בשנים 1948, 1949, 1950 סבירנו, בשטח הבתוחוני, המדינה והכללי עם העליה הגדולה והمبرורכת על כל בעיותיה הקשות. מי שמרגיש את משקל הדברים ראשוניים ביותר אליה, ~~כבר~~ ^{ויק'} ^{לפ} ~~אתה~~ ^{אתך} ~~אתך~~ אם השהייה הגשת חייה מרכזית זו, מה גם ^{23/10/50} ^{אתך} שמדובר ברשותה לאחר המלחמה ^{אתך} גם כאן לא היה מצב ~~אחד~~ ^{אחד}, ^{אתך} נזכר הרנית לאחר המלחמה גם כהן הומת ^{אתך} ^{אתך} שמועידה לוועידה הדברים הסתמכו יותר ויותר והיו מעורפלים ופחדו בורורים מאשר מוקדם.

ש. רציתי ^{של} לسؤال שאלה אחת שהיא בעצם השאלה למה שאמרת קודם, שלא מלא היתה מדינה ישראל מגישה את התביעעה שלה לא היה מושג דבר, לא בפיצויים גלובאלים ולא בפיצויים האישיים. אבל, לפני זה בן הוקמו איזה שם ארగוני ירושים

בגרמניה ונהעה מה שהוא כדי לקבל פיצויים אישיים מידיים, האם לזה לא הינה חסيبة כל שהוא?

Jewish Reconstruction Organization

ת. את מתוכונת ל"אורו" ול"אירסו"
שהוקם אד-הוק, וכפי שאמרתי קודם, לו לא היינו מגישים את התביעות, היו לפחות של ספק עורכיזין שונים - וזה זכותם הלגיטימית -
משתדלים לארגן קבוצות להגשת התביעה אבל זה ^{העומק} במשור אחר. ~~העומק~~
^{נק פ'!} צריכים לנוכח להתבסס על חוקי הנזיקין האזרחיים, אבל טעתי היא,
שברי התביעה שהיתה תוצאה של הגשת התביעה לשילומים ופיצויים, בלי זה
לא היה נדרש בסיס למשפטים אלה. גם אם נניח שקבוצות כאלה היו
מתארגנות, בית המשפט היה פוטק שהחוקים הקיימים אינם תופסים והיו
דוחים את התביעה. אני חשב שנקו ^{העומק} בהחלט לומר, שברי היוזמה של
מדינת ישראל, בלי צרפנו והשתתפותו ~~העומק~~ החשובה של ד"ר גולדמן
מטעם הוא ^{העומק} *Claims Conference* לא היינו מגיעים לכך שימלאו
בצורה הולמת התביעה אלה על ידי גרמניה המערבית.

ש. אתה מתייחס בספרך לאיזה שם סקסוכיס, חילוקי דעתה בין ישראל והארגונים
היהודים, האם אתה יכול לפרט את זה יותר. זה היה עוד לפני שהושגה
ההכרה הרשמית שלהם בתחום של מדינת ישראל.

ת. את מתוכונת לישיבה שהתקימה באוקטובר 1951 בדירתו של אליעזר קפלן ^{העומק} שר
הuczaz, בה השתתפו עם קפלן גיאORG לנדוואר המנוח וד"ר גולדמן י"ל.
את עמדת לדין השאלה, איזה גוף מטעם הארגונים היהודיים המציגים את
היהדות בתפוצות, צריך לרכז ולארגן הפעולה מטעם ארבעון אלה. על זה
היה ויכוח ערך ^{העומק} בין ד"ר גולדמן לבין גיאORG לנדוואר. לנדוואר
בנימוקים שלו, חשב שהיה צריך להיות גוף המהווה עין המשך של ארבעון
עליו מרכז אירופה ואנשיו בסלכנות היהודית ונחום גולדמן תבע שהוא
יה היה המכובן והמברצע של הקמת ארבעון זה בהיותו נשיא הקונגרס העולמי
היהודי ושיחיה מרכיב מכמה שיתור ארגונים יהודיים. כנהוג במקרים
כאליה, ביקש קפלן ממוני לנסה בקווים כלליים מתוכונת פעולה לארגון כזו
שיקם. עשית זאת ואני כותב בספר, שבתמצאות ~~העומק~~ מהלך מזמן ^{העומק} גאנזעל

ה. שצד מדינה ישראל צריך להיות ארגון כזה המורכב מהארגוני היהודיים
בעולם וטיבען וברור, Claims Conference, שמדינה ישראל היא המייצגת והגוף שבו יהיו
מאורגנים היהודים יהו כעין גוף עזר. על זה הגיב ד"ר
גולדמן בצהורה מאי חקיפה שהגוף שיקום Claims Conference עצמאי ושווה זכויות.

Claims Conference הוקמה ב-26 באוקטובר 1951 ה-

בג'ו-יork בראשותו של נחום גולדמן. Claims Conference הוקמה על ידי גולדמן, גולדמן היה אחד ממייסדי אוניברסיטת ייל, והוא היה מושביה של אוניברסיטה
ולאויר פעילותו של ד"ר גולדמן, לא היה מוציאתי לחסוב על הסדר אחר. Claims Conference
ש. האם המצב שנוצר היה יותר של שוויון של שני גופים שוויים מדיניים עם
גרמניה ?

ת. לא. ברור מClaims Conference ספק, שבוגין השילומים טיפלה ממשלה ישראל בעזתו
של ד"ר גולדמן באוחן הזדמנויות שעמדתי עליו. בעניין הפיזויים היה שיתוף
פעולה. אנחנו ישבנו במשלחת זו כנציגים של בעלי תביעות שהם מושבי ישראל,
אחר כך Claims Conference ובמשך כל התwoים, שבן חלו שינויים מרחיקי לכת בתחום
על הפיזויים ואחר כך טפה ממשלה ישראל גם בעניינים בתחום הפיזויים בכל מה
שייך לאזרחי ישראל, ז.א., בעלי תביעות היושבים בישראל. בהסכם השילומים
כחוב בפרוש, Claims Conference שמשידר מיצגת את האינטרסים של בעלי תביעות
האינדיבידואליים במידה והם ישראלים.

ש. האם בשלב הראשון של המומ"ם העלה כבר ה- *Claims Conference* את הדרישה
לסכום גלובלי של 450 מיליון מרקים, או רק בשלב השני ?

ת. זה היה מראשית. התביעה הייתה על 500 מיליון מרק והഫשה הייתה על 450
מיליון מרק. Claims Conference עבד Claims Conference הרכווש
שאין לו ירושים. בקשר לשילומים הגיעו להסכם עם הגרמנים לפני שחשגה
הפשעה על תשלום ה- 450 מיליון מרק. Claims Conference קרא ל- 450 מיליון מרק
הגרמנים Claims Conference לשלם 450 מיליון מרק בסחוותה כדוגמת הסכם השילומים

וממשלה ישראל עשתה הסכם עם ה- Claims Conference על חלוקת החמורה

של 450 מיליון מרק (לטוטנו 27%, לגיינט ויתר הארגונאים - חלקם המוסכם).
בסיומו של דבר הגיעו לפחות בעקיפין, ^{לאן} (נסכום זה ^{6,037,000} מילון) לישראל.

Claims Conference קבלה ^{6,037,000} ש. בתקופת המשבר במאי 1952, הוא את העובדה שישראל היא הקובעת, מדוע לא קיבל את התנאים של הגרמנים, ^{6,037,000} באיזה תנאים נחזור וככ"ז? הם הביאו בזכות של ישראל לקבוע את הדרך [?] שלהם ושליהם במאי זה?

ה. אי אפשר היה אחרת. הם לא היו גורם שהיה יכול לומר לנו אם לקבל ^{6,037,000} מילון ^{6,037,000} זה,Claims Conference קבלת השילומים ^{6,037,000}

Claims Conference קבל זה היה חשוב בשתי תוצאות, בוועידה המייסדת של ה- Claims Conference נקבע במפורש שה- Sh. אבל זה היה חשוב בשתי תוצאות, בוועידה המייסדת של ה-

ה. ^{6,037,000} בעניין השילומים החליטו על ^{6,037,000} המשבר ^{6,037,000} גורם ^{6,037,000} מאי זה, ^{6,037,000} אך ורק המוסמכים במדינת ישראל.

Sh. בעניין פיזויים אישיים למשל, הם יכולים להמשיך את המאי?

ה. לא, כאן אני מרשה לעצמי לומר שהגרמנים לא היו ממשיכים אותם בלבד. בשלב האחרון של המאי החעוררה שאלה מסוימת ביום : האם הממשלה הגרמנית יכולה להסכים לחתום הסכם עם ה- Claims Conference.

הנוגב והחוק הבינלאומי קובע שמדינה אינה יכולה לעשות הסכם עם ארבעה או ^{6,037,000} למן לכן הגענו - לאחר דין ודברים (יעקב רוביינזון עזר לנו מובן הטוב ביותר ולא רק בשאלת זו) להסדר שייחתום פרוטוקול על הכוונה להסדר ^{6,037,000} את ^{6,037,000} הפיזויים האישיים - ולא הסכם מהיבר כדוגמת הסכם השילומים בין שתי המדינות.

Sh. יש לי כמה שאלות מפוח בקשר זה של דעת הקהל, באיזה מידת הייתה לה השפעה בכלל התהילה הגדול הזה של השילומים. אפקת שאלת קונקרטית, אם כי שאלת רחבה מאד. בספרך אתה מזכיר שבישיבה, בדוח שהגשות למדינתה, שרת בקש מפרק להציג שbezrou ההצעה פותחה בהכרח יחסית דה-פרקטו מעלה למסגרת בצווע ההסכם. זה היה ב-29 למרץ 1953. בהקשר זה השאלה שמשמעותו אותה היא :

האם נראה לך ולכל אותם אנשים שלקחו חלק בהכנות המומ"מ, במומ"מ בשאלת השילומים, האם נראה לכם בברור כבר אז, שלא יתכן אחרת, אלא שעניין השילומים יביא בחברה בסופו של דבר ליחסים בין ישראל וגרמניה. שאלה זו מעניינת אותך במיוחד, מאחר ובקרוב שוללי המומ"מ הישיר עם גרמניה בישראל באותו שנים, הנימוק החזק ביותר היה, שע"י מומ"מ ישיר עם גרמניה אנחנו נעדור לה להטהר, ניתן לה את הכרתנו המוסרית הרשמית ולא נוכל יותר להמנע מקשרים קשיים אתה. בעוד שהמשיבים הרשמיים מעולם דוכן הכנסת, בישיבות הממשלה, בפרוסמים הרשמיים, חזרו וטענו שהמומ"מ והיחסים יהיו כלכליים טהורים בלבד, ~~הונדר לא יביא לפיוום בין שני העמים ולא להכרה בין שתי המדינות~~. בולם, האם לך ולעוסקים בכך היה כבר ברור אז, מראש לאן הדברים מוליכים.

ת. כאן אני מוכרא לענוה באופן קרונולוגי. ראשוני נפגשתי ביולי 1951, זמן מה לאחר שיחה עם וולטר איכון, נחבקתי למסור סקירה קצרה בקורס ישראלי. ~~במשך קורס אחד עזיז~~ ~~במשך קורס אחד עזיז~~
או מורה למקול על מוגנות רשות
נומ. גומ'ג א-אזרק קרג'ץ
בהתאם לשכנת היבת טלי מוגנת למסירת ~~למסירת~~ ~~למסירת~~ ~~למסירת~~
אל גומ'ג וארץ
של מה שmagical לננו, בכדי למגנו רצחת וגם ירשת ותו לא. שום דבר אחר לא. אבל יותר חשוב מה הייתה דעת הקhal סביר לשאלת שאלת. חמןנו על ההסכם ב-10 ספטמבר 1952 וחשבתי שבדה גמרנו. אדנאואר חתום ושרת חתמו. ידענו שההסכם טוען אישור ע"י הבונדסטאג וראינו זה עניין פורמלי גרידא. נחברר שטעה ~~ונטה~~
היתה לחשוב שהענין הסטיים, כי אז התחיל המאבק של העربים במינדים עליונים
והם הינו לא רק מכשול אלא בתחום מסוימת, سيكون אמיתי לאישור ההסכם ע"י
הبونדסטאג. בלי אדנאואר ובלי בון-גוריון ומשה שרת, לא הינו מגייעים לאישור
ההסכם ב-18 במרץ 1953. לפני ישיבת הממשלה ב-29/5/1953 אמר לי שרת: חוספי לדוחך שלך שעם חתימת ההסכם ואשרו התחיל פרק חדש שבתוכו התקשרות זו מוביל במרוצת הזמן ליחסים וקשרים כהפתחות טבעית ובלתי נמנעת. גם זה מראה עד כמה שדעת הקhal הפרידה בין חתימת ההסכם לבין קשרים יחסית.

וועוד להמחזות דעת הקהל דאז !

במשך תקופה זו, היתי פעמיים באן, השתתפותי בועדת החוץ, בדיונים על נושא השילומים ואני זוכר היטב שאליעזר ליבנה אמר : טוב, למו"מ מוכראhim ללבת אבל אסור לחתם יד. אני ~~אומנם~~ זאת, כדי לציין את המצב ~~ה---~~ את הגישה הרגשית מזה והגישה המציגאותה מזה. מציאותית - בזה שלא היינו רשאים לוותר על מה שמנגין לנו. והיו שטענו ואני ביניהם : גם לו היה מצבנו טוב, אסור היה לוותר על המגע, על זה שנגיד ונסدد מקורבנות הנאצים, גם בזכורנו מה היו החללים דורשים מאתנו. כשהחלהנו לבצע הסכם בראשית Mai 1953, כל יום יצא חוליה נוספת בתחום של יצירת קשרים באלו מעצםם. אבל מה שיש להזכיר בהקשר זה הוא שבכל התהילה הזה שמרנו על מה ^ה~~ה~~ קשרים אלה לא אמרנו בכלל שיחה : "אתם יודעים מה שעשיתם?" אבל בהופעתנו בגרמניה ובלח' וכל החברים הבינו זאת, דרשתי שלא נשכח לרבע בכל דרכנו שם, שאחננו נמצאים בגרמניה שאחרי היטלר, לבצע הסכם זה על רקעו, שאין ^ל~~ל~~תקדים בחולדות עמנוא' ושל האנושות כליה.

אם לסכם בקצרה, מבלי להכנס כלל לוינוח ההיסטורי, אם היה צדק או אי צדק בעצם הגשת החביעה, אני שולמה עם עצם הרעיון של אסור "הרצתה וגם ירשת". כМОון שהייה מקום להגיש את החביעה. אבל, פשוט לסייעם ההיסטורי של הדברים, נראה ש מבחינה זו המציגאות הוכיחה את צדק השוללים של המו"מ הישיר. בדיוק נוצרו יחסים לא רק כלכליים עם גרמניה, ועם השילומים הכספי את הקרקע לקשר היחסים הדיפלומטיים אח"כ. אך לפחות מבחינה היסטורית השוללים את המו"מ הישיר צדקו. לא נכנס עכשו לוינוח אם אפשר היה אחרת, אני גם הבנתי מתוך דבריך קודם, שהסתמך על המעוזות היה בלתי אפשרי ואם היו שומעים בקולם של שוללי המו"מ הישיר ומנסים להגיש את החביעה אך ורק באמצעות גוף שלישי, האו"ם או מעוזות הכיבוש, ודאי לא היה יוצא מזה דבר, מבלי להכנס לגופו של עניין, עצם הטענה שהגשת חביעה השילומים וניהול המו"מ ישיר עם גרמניה יביא בהכרח לקשרים דיפלומטיים עם גרמניה, הוכחה בנכונה.

פ"ז מ 18 ג' נובמבר
ה. אפשר לנמר, שאם ~~ה~~ ^ה נושא החילוץ מאנדרטת מלחמת העצמאות נציג בדצמבר 1971 ^ה נציג ב-1977
ה- ^ה נציג למחמת היום, נבואה בזאת מוכראה להיות למציאות. אבל אני רואה לעונות. אסור לשכוח לרבע, שתחליך זה נמשך מ-1953 עד 1965, ב-12 במאי 1965,

ה/ כוונת

הנתקה מהתפקיד ומהנתקה מהתפקיד על קיומם היחסים הדיפלומטיים. בכךך כל התקופה הזאת
כל[/איך] לא דרשנו ולא הצענו/קיום יחסים דיפלומטיים. הבריטים שלנו היתה, כשהם העלו
את הנושא מצדם; הבריטים הבריטים: אם אתם תבואו/ביזמתכם, נביא את העניין
בפני הכנסת-, למרות שבחינה משפטית אין צורך בכך-ומה שההכנסת חיליט זה
יהיה. כך שאי אפשר לומר שטענותשוללי הטענות היו למציאות, מבלתי הuzzbir את
השתלשות התהילהן המרכיב הזה, דהיינו, שנכננו לתחילהן זה בהצדקה מלאה וביודען
שأنחנו - בכיחידה בזירה המדינית הבינלאומית - נצטרך לנחות את התפתחות הקשיים
בגישה ריאלית ולא רגשית בלבד. במשחק הפוליטי שבחיים המדיניים לא ניתן
להתעלם ממנוחה זה. יחד עם זה, אני רוצה להזכיר שהטהילהן הזה אולי גם בגבול
זהירות בה נקטנו, שאיש לא לחץ, לא מצידם ולא מצדנו, היה מכובד והולם את
הרקע.

ש. אתה אמן השבח לי על נקודתך, המפתח שבקשתי לשם וhai שכבר מראש היה מוכרת
להיות ברור לכל אדם בעל הגיוון מלאה שעסכו בההכנסת המו"מ עצמו لأن זה מוביל,
והאנשים שעסכו בכך, בהכרה לקחו עליהם גם את האזרחות הההיסטוריה של לשאת
בחזאות של מה שהם הבינו לkrat מה שם הלכו. זה מעניין אוחז, מואתת בחינה
של באיזה מידת ההשפעה לדעת הקהל אם בכלל, בשאלת זו של השילומים.
מדובר וכן החשיבות שנתנה לי בעקבותשאלתי, אני מבינה שעתם זהירות שננקטה
במשך כל המו"מ, במשך כל המגעים הרשמיים וההמצט-רשמי עם גרמניה, ועם
המשבוחו הכרכונולוגית של התהילהן, מ-1953 עד 1965, שתיים עשרה שנה, ככלומר
משך הזמן בעצמו, יש בהם הדר לרגישות של דעת הקהל, לאוירה הצבורית ולהגובה האפשרית
אם יוחש התהילהן, או אם נקטו צעדים פזיזים, בלתי זהירים טרם זמנם.

זה ב בהחלהן חיאור שאין לי להוציא לו כל דבר, אני עומד על זה בספר שלי
בפרק האחרון ואני אומר שם שזאת ההיתה משימחה עם כפיאות טוביה בצדיה וגם עם
סיפוק. כפיאות טוביה, כיוון משמעות הצדדים, בגרמניה המערבית וגם בישראל
היתה מלאה בכל עת ובכל מקום בגונזאלה בין רגש לשכל. אני חשב שההכותרת
לכל התהילהן השילומים ההיתה צריכה להיות: היה זה מאבק בלתי פוק בין הרגש
למי פאלט פאלט פאלט פאלט
לבין השכל מי אני בא בטענה נגד מי שאומר שהוא ימשיך לההאבק עד הסוף
והרגש ישלוט. כן אבא בטענה, ובאמת בטענות רבות נגד דו-פרצופיות בשאלת
זו. אני מכבד כל אחד שאומר, אני רוצה לשם ואי רוצה לההיות ולא אהיה
בגרמניה ודוגמא בולטת אחת לזה: פנחו רוזן, שר המשפטים לשעבר, לקח חלק בעל

מאד וסביר בכל העניינים הקשורים לנושא השילומים והפייזוים. הוא אמר, שהוא לא ~~אתה~~ עוד בגרמניה-והיו הזרמוויות, שהייתי נאלץ לבקש**אתך יקון** לבא ולעוזר-אך הוא לא הסכים ולא היה. **זאת אן מכבד.** אבל את המקרים האחרים הרבים של דו-פרצופיות לא רק שאיני מכבד, אלא טוען חריפות נגדם.

ש. בהקשר זה להתחנות היחסים הדיפלומטיים, האם לא ניתן לציין בשלב מסוים איזה מפנה במצב הזה של הנסיבות או הגישושים לקשר יהסים. אם בראשיתו של התהליך כלומר, בראשית שנות ה-50, בסיום המלחמה בואטנאר היה מצב כזה, שנדמה היה באילו גרמניה היא המעצמה וישראל היא המתחממת, הרי שנראה לקרה שנות ה-1960 1964, עד 1965 - עד הקמת היחסים ממש, נראה באילו היחס בין הגליל וישראל הייתה המוענית וגרמניה המתחממת. עד כדי כך שדעת הקהל בישראל הביכה בזעם, לא על אי נכונות מצד ישראל לקשור קשרים אלא על אי נוכנות מצד גרמניה לקשור קשרים.

ת. הנחות נכוון, אבל הדגשתי שאנחנו לא בקשו קיום יהסים באך שלב. בשנת 1955 בועידת **שגרירים** בקושטא עם הלשטיין בראש, שהיה אז מזכיר מדינה במשרד החוץ, הוחלט על מה שהוגדר לאחר מכן כ"הלכת הלשטיין". פירוש הדבר שגרמניה המערבית שדאבה אז, ודואגה במידה מסוימת גם היום, למניעת קיום שתי גרמניות נפרדות, שם מספר יותר גדול של מדינות מחוץ למדינות במזרח, יכולו בגרמניה המזרחית כמדינה עצמאית, תהיה זו לעובדה קיימת. עשו את הכל כדי **למנוע** תחיליך זה. הודיעו והכריזו שיראו בהכרה בגרמניה המזרחית כמעשה עוין ויהיו נאלצים לנתק היחסים עם אלה שעושים זאת. היה וגרמניה חזרה לזרה הבינלאומית כאחד. הכוחות החשובים, לא מהרו אותו המדינות, הניטרליות נקרה להן, להכיר בגרמניה המזרחית בכלל האפשרות שהיא מפסידים מוחוק קשרים עם גרמניה המערבית בגין חשוב במדינות שלהן. בכך אפשר לומר באופן היפותטי שלפני קיום "הלכת הלשטיין" אפשר היה להגיע ליחסים במידה ואנו היינו מוכנים לכך. מסוף שנות ה-50 פעל גורם זה של "הלכת הלשטיין". ובכל זאת הצעיר אדנאואר ב-1963 קיים יהסים דיפלומטיים. הוא קרא לי בראשית 1963 והסביר שמנוי וגמר אותו לסיום מה הוא החיל עם השילומים ובקש ממי לברר אם הסיכומים אם נסכים או לא.

הוא כמובן רצה למנווע שנסרב ותקדים והדגיש שתగותה העربים וארצאות אחדות אחירות המכירות בגרמניה המזרחית אינה קובעת. לעומת זאת הודיעו קודם לארה"ב, לאנגליה ולצרפת על חכמיתו, דבר שקרה לו וכוכן ורצו' מבחן השקל המדייני, והוסיף כי לא ישאל אותו אלא יודיע להן לשם אינפורמציה. בשלב זה באתי אראה, נפגשתי עם בגין-גוריוון ובירנו לעצמנו באופן אריטטמי אין מהיה ההצעה בכנות, לאור המצב דאז ב-1963.

בחזואה מדיקה זו נפגשתי עם צמרת הליברלים דאז, והתברר שחו' מחדד – אינני רוצה לנוכח בשמו – הם יצביעו בעד. חזוח' בגין-גוריוון, עזינו את החשבון וראינו שישיה רוב, אמן לא גדול אבל מספיק. חזוח' ומסרתי לאדנואר את הדרוש לשיקוליו. אז ~~ה חוח' ה אדרן |~~ סקג ~~אדרן~~ סנג'ק למדנואר בז-⁸⁸ ~~88~~⁸⁸ כשבוזר מחופשו ~~בז-⁸⁸~~ ~~88~~ לוי ~~בז-⁸⁸~~ ~~88~~ חשובת(~~אלט~~ שטאל והיא : אתם אמנים מדינה עצמאית, אבל אם תקימו יחסי עם ישראל, תדעו שככל הלבת הלשטיין, בה עדרנו ותמכנו בהם, היא נחלת העבר. אתם בו ידיכם תקללו זאת. פרוש הדבר : חשובה שלילית ביותר שאח. הוא הדגיש מיד, כי אין זה קובע בשבילים, כי שסביר זה בחינתנו הראשונה בנדוץ. ~~כונ' ג' 1963 סנקט פטרבורג~~ כונ' ג' 1963 גאנט'גראן פול' הי' נון/¹⁹⁶³ גאנט'גראן פול' הי' נון/¹⁹⁶³ אס' גאנט'גראן פול' הי' נון/¹⁹⁶³ אס' גאנט'גראן פול' הי' נון/¹⁹⁶³ אס' גאנט'גראן פול' הי' נון/¹⁹⁶³ גאנט'גראן פול' הי' נון/¹⁹⁶³ גאנט'גראן פול' הי' נון/¹⁹⁶³ גאנט'גראן פול' הי' נון/¹⁹⁶³, השאלה שענינה אותי בהקשר זה של דעת הקהל, וכןן המדבר בדעת קהילתית, האמנם גרמניה הייתה זוקה לריביליטציה בזמן שנחתם הסכם השילומים, שעשו שקדם לחחימתו היא הייתה שומפה פעילה מאי בגופים כלכליים ומדיניים אירופיים. היא הפכה למעשה לחברת מכובדת במשפחה העמים בגוש המערבי. האם הייתה באמת זוקה לריביליטציה, כי שזרה ונשמעה טענה זאת ?

אם משלמי, האם היה זה גורם מכריע לשובה של גרמניה למשפט העמים המוכרת, אז חשוב היה שזה אמן תמר בטהlixir זה, אבל לא הכריע את התהליין. אמרת את הנימוקים בעצמך. גרמניה חתמה על הסכמי התקשרות חשובים ביותר עם המעצמות החשובות לפני חתימת הסכם השילומים, ז.א., שהוא נתבלה למחנה המערבי בזכויות שוות, לפני שהתחייבה על שילומים לפני ישראל. שבותם העצומות לగרות שלנו גם כן לא הזכירו שם גרמניה לא חיינה לדרישותינו הם יפעלו לטובתנו, הם יחבאו את ההיפך.

ניתן לסכם שם היה אינטרכס גרמני בלבד, בחזווה השילומים עם ישראל הוא היה אינטרכס מוסרי בלבד ולא היה כאן שום משקל להפעלה כה או לחץ.

מבד המעצמות ולא היה פה שום סיכון של גרמניה מבחינה עתידה המדינית. ذات אומרת שלולא ההכרה העמוקה המוסרית של אדנאואר בראשותה של גרמניה המערבית, בחוב המוסרי של גרמניה כלפי ישראל, אין להניח שההסכם היה יוצא לפועל.

ח. את החלק האחרון היתי מאשר. אבל לא היתי אומר שהגורות היה אך ורק מוסרי. היתי חלק זאת כך : בעמדת אדנאואר, ללא ספק, הכריע הגישה המוסרית. אבל לא רק הגישה המוסרית. נשאר גם חלק של שיקול לגיטימי של מדינאי דגול שידע כי דבר זה יכול לעליו בזירה המדינית הפרטזאית במשחק הפוליטי.

ש. אבל כה המיקוח הישראלי היה הכח המוסרי.

ט. כן.

ש. לא היה שום כח אחר ?

ח. אני לא רוצה להגיד להגדלה קיצונית. אני האחרון שאגיד שהערותיו של איין בהזדמנויות אחד, הערותיו של מדינאי זה או אחר בהזדמנויות אחרות שזו הייתה ברכה לבליה, כלל בכלל לא, אבל משקל מכريع כל שהוא לא היה זהה. ניסיתי להסביר שאין לשכotta של מדינאי שוקל את הדברים לאור האינטרסים של ארציו ותו לא. גם היום אנו עדים לגישת ذات ואני מרשה לעצמי להוסיף -אני נגע בצלען לאם כי גם מחר לא יחול שינוי בנתחות המצב המדיני בעולם כלו ובאזורנו בפרט.

תאריך :

תודה רבה

חתימת המרואין :